

Mojca Juriševič

UČNA MOTIVACIJA
IN
RAZLIKE MED UČENCI

Mojca Juriševič

UČNA MOTIVACIJA IN RAZLIKE MED UČENCI

Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta

Mojca Juriševič

UČNA MOTIVACIJA IN RAZLIKE MED UČENCI

Ljubljana 2013

Učna motivacija in razlike med učenci

Avtorica Mojca Juriševič
Recenzija Drago Žagar, Cveta Razdevšek–Pučko
Jezikovni pregled Aleš Učakar
Angleški prevod Neža Rojko
Izdajatelj Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani
Za izdajatelja Cveta Razdevšek–Pučko, dekanja
Založila Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani
DTP Igor Cerar

Dosegljivo na <http://www.biblos.si/lib/book/9789612531379>
Leto izzida 2013

©2006, 2013 avtorica

Izdajo knjige je finančno podprla
Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

JURIŠEVIČ, Mojca

Učna motivacija in razlike med učenci [Elektronski vir] / Mojca Juriševič ; [angleški prevod Neža Rojko]. - El. knjiga. - Ljubljana : Pedagoška fakulteta, 2013

Način dostopa (URL): <http://www.biblos.si/lib/book/9789612531379>

ISBN 978-961-253-137-9 (pdf)

268013056

VSE PRAVICE PRIDRŽANE.REPRODUCIRANJE IN RAZMNOŽEVANJE
DELA PO ZAKONU O AVTORSKIH PRAVICAH NI DOVOLJENO.

Kazalo

Uvod	7
1 Uvod v psihologijo učne motivacije	9
1.1 Terminološki problemi	11
2 Funkcije motivacije pri učenju	15
3 Raziskovanje učne motivacije	21
3.1 Problem in metoda raziskave »Učna motivacija v odnosu do učenja in učne uspešnosti učencev«	26
4 Narava učne motivacije	33
4.1 Sestavine učne motivacije	35
4.1.1 Pobudniki učnega vedenja	35
4.1.2 Ojačevalci učnega vedenja	47
4.2 Raziskovalne ugotovitve o naravi učne motivacije iz raziskave »Učna motivacija v odnosu do učenja in učne uspešnosti učencev«	53
4.2.1 Struktura učne motivacije	54
4.2.2 Motivacijski vzorci	58
5 Individualne razlike med učenci	63
5.1 Motivacija in razlike med spoloma	63
5.2 Motivacija in kognitivne sposobnosti	67
5.3 Motivacija in učenje	69
5.4 Motivacija in učna uspešnost	75
5.5 Motivacija in učna aktivnost	77
5.6 Motivacija in učni kontekst	79
6 Prispevek učne motivacije in drugih dejavnikov učenja k pojasnjevanju učne uspešnosti	87
6.1 Vpliv učne motivacije na učno uspešnost	87
6.2 Vpliv učne motivacije v povezavi z drugimi dejavniki učenja na učno uspešnost	89
7 Motivacijske strategije	95
8 Spodbujanje učne motivacije v šoli	99
8.1 Pedagoški pristopi	99
8.2 Območje bližnjega motivacijskega razvoja	104
9 Sklepne misli / Conclusions	107
10 Literatura	123
Prilogi	139
Imensko in stvarno kazalo	143

Uvod

Vsi ljudje si po naravi prizadevajo po znanju.

(Aristotel)

*Motiviranost za šolsko učenje je kompleksen pedagoškopsihološki fenomen, ki se na teoretski ravni sooča z mnogimi parcialnimi konceptualnimi in metodološkimi rešitvami. Te v znanih primerih težko zadostijo potrebam pedagoške prakse: v današnji šoli se namreč vsakodnevno srečujemo po eni strani s problemom nemotiviranosti učencev za šolsko učenje, po drugi strani pa z vprašanji o naravi motivacije pri sicer bolj ali manj motiviranih učencih, kar se pomembno odraža v znanju učencev.*¹

Spoznanje o aktivnosti kot človekovem naravnem stanju, naraščajoča specifična usmerjenost teoretskih in empiričnih raziskav, poudarjanje zavestnih procesov in kognicij ter izpostavljanje kontekstnih dejavnikov za razumevanje dinamike motivacijskega procesa (Eccles, Wigfield in Schiefele, 1998; Graham in Weiner, 1996; Weiner, 1990, 1992a, 1992b) so atributi, ki so motivacijsko znanost šele v zadnjih desetletjih zlagoma približali psihologiji učenja in poučevanja do stične točke. Ta po eni strani prispeva k boljšemu razumevanju vedenja učencev v učni situaciji, po drugi strani pa narekuje tako načrtovanje pouka v skladu z motivacijsko naravnostjo učencev kakor tudi spodbuja učence k razvijanju motivacije za učenje (Good in Brophy, 2000; Marshall, 1998; McCombs in Whisler, 1997).

Seveda je h kakovostnemu stičišču obeh znanosti z lastnim razvojem aktivno prispevala tudi pedagoška psihologija, ki se je šele v zadnji četrtini prejšnjega stoletja s sprejemanjem nove paradigme na področju učenja in poučevanja začela bolj senzibilno odzivati na probleme različnih ravni pedagoške prakse – vsebinsko, metodološko in politično (Mayer, 1998, 2001).

Nekateri pedagoški psihologi (npr. Pintrich, 2000a; Salomon, 1995) v zvezi s tem opozarjajo na pomembno napetost, ki jo je impliciral omenjeni razvoj. Predstavlja jo vprašanje o razmerju med bazičnostjo ter aplikativnostjo znanstvenega pristopa v pedagoški psihologiji, ki izhaja iz narave njenega predmeta.

¹ Termanova študija talentov (po Gagné in StPère, 2002) je pokazala, da motivacija ni povezana z znanjem le v ožjem smislu, temveč da so vztrajnost, oblikovani cilji, samozaupanje in neodvisnost od občutkov manjvrednosti kot motivacijske sestavine pomembni indikatorji življenjske uspešnosti.

Odgovor na to ključno vprašanje za nadaljnji razvoj pedagoške psihologije in raziskovanja pedagoškopsiholoških problemov, vključno z učno motivacijo na pedagoškopsihološkem področju, je Pintrich (2000a, 2003b) smiselno poiskal v Stokesovem modelu.² Model sicer primarno pojasnjuje odnose med raziskovalnimi pristopi v naravoslovnih znanostih, vendar je enako dobro uporaben tudi za umestitev in s tem pojasnitev znanstvenosti raziskovalnega pristopa pedagoške psihologije ter vloge psihologije motivacije v sklopu pedagoške psihologije. Predvsem lokacija slednje v Bohrov, še zlasti pa v Pasteurjev kvadrant je upravičena in vsebinsko produktivna, zato sem ji skozi besedilo skušala dosledno slediti. Po mnenju Pintricha (prav tam) bomo v pedagoški psihologiji namreč vedno potrebovali »čiste« bazične raziskave, s katerimi bomo poglobljali svoje razumevanje motivacijskih procesov in tako ohranjali znanstvenost tudi v oblikovanju in aplikaciji konkretnih pedagoških pristopov.

Osnovni raziskovalni problem pričujoče monografije je zato osvetlitev kompleksnosti narave učne motivacije, in sicer z integracijo sodobnih raziskovalnih spoznanj teoretskega in empiričnega izvora. Med slednjimi so še posebej zanimiva tista, ki izhajajo iz nedavno opravljene raziskave z naslovom »Učna motivacija v odnosu do učenja in učne uspešnosti učencev" (Juriševič, 2005). Ugotovitve omenjene raziskave so rdeča nit monografije, med besedilom so posebej poudarjene in povzete tudi v sklepnem delu.

Nenazadnje je pomembno poudariti, da je v pričujočem delu osvetljen pedagoškopsihološki vidik kot sestavni del sicer multidisciplinarnega fenomena učne motivacije. Kljub temu si avtorica želim, da bi bila monografija koristna čim širšemu delu znanstveno-raziskovalne in strokovne javnosti.

Mojca Juriševič

2 Stokes (1997, po Pintrich, 2000a, 2003b) je v svojem modelu namesto tradicionalnega enodimenzionalnega in linearnega pogleda na kontinuum bazično-aplikativno raziskovalne odnose analiziral s pomočjo dveh med seboj neodvisnih razsežnosti, pri čemer ena predstavlja kontinuum znanstvenega razumevanja (teoretska naravnost), druga kontinuum uporabne vrednosti (aplikativna naravnost), na njuni podlagi pa je oblikoval matriko s štirimi kvadranti/raziskovalnimi pristopi. V prvega (t. i. Bohrov kvadrant) je uvrstil raziskovanje, katerega osnovni cilj je znanstveno spoznavanje, v drugem (t. i. Edisonovem kvadrantu) je poudarek na visoki uporabni vrednosti raziskovalnih ugotovitev, tretji (t. i. Pasteurjev kvadrant) visoko preferira oba cilja, teoretskega in aplikativnega, četrti kvadrant pa po avtorjevem mnenju ni znanstvene narave in služi individualnemu raziskovalcu, npr. učitelju, pri iskanju odgovorov na vprašanja, ki izhajajo iz njegove prakse.